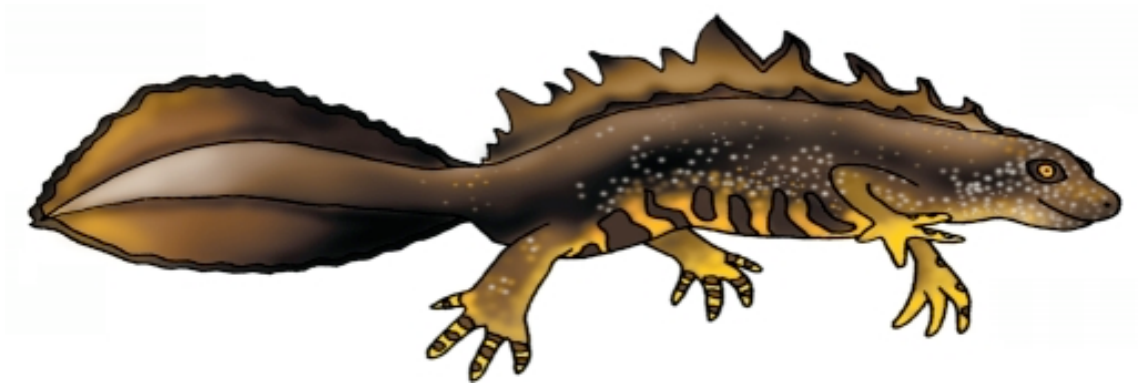

Uppföljning av återintroduktion av större vattensalamander i Judarskogen

Rapport från uppföljning av återintroduktion av större
vattensalamander i Judarskogens naturreservat, Bromma,
Stockholm, 2011.

Martina Kiibus

Miljöförvaltningen i Stockholms stad

Uppföljning av återintroduktion av större vattensalamander i Judarskogen, 2011.

Bakgrund

Under 2009 genomförde Länsstyrelsen i Stockholms län en återintroduktion av större vattensalamander i Judardammen. Under parningsperioden april till maj flyttades 100 adulta salamandrar till Judardammen från den närbelägna Olovslundsdammen. Tanken var att de yngel som föddes under sommaren sedan skulle vara präglade på Judardammen. Efter leken kunde 96 av de 100 djuren återföras till ursprunglokalen i Olovslund. I augusti och september 2009 konstaterades att drygt 400 årsjuveniler lämnade Judardammen.

Eftersom större vattensalamandrar inte blir könsmogna förrän vid 3-5 års ålder, är det först år 2012 som de salamandrar som föddes i Judardammen 2009 kommer tillbaka till dammen för att leka. Salamandrarna kan dock röra sig i närområdet och söka sig ner till dammen för att hitta mat även innan år 2012.

Under 2010 gjorde Calluna en uppföljning av återintroduktionen på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län. Under tre fältbesök inventerades förekomsten av större vattensalamander. Inga större vattensalamandrar påträffades vid dessa tre tillfällen.

Uppdrag

För att studera utvecklingen i dammen 2011 har Miljöförvaltningen i Stockholms stad uppdragit till Calluna att inventera förekomsten av större vattensalamander. Uppdraget innebär att under minst tre fältbesök se om några djur av större vattensalamander söker sig till dammen redan under 2011. Inga fallor får användas utan inventeringen ska ske med hjälp av ficklampa. En översiktlig bedömning av beståndet för övriga groddjur görs också.

Metod

Inventering av större vattensalamander

Inventeringsbesöken genomfördes under regniga nätter i maj-juni då större vattensalamander brukar vandra till närmaste vattenmiljö för att leka. Det gjordes också ett fältbesök i juli. Med hjälp av ficklampa gjordes strandkantsinventeringar, då jag gick flera varv långsamt runt dammen och spanade efter större vattensalamander och andra groddjur. Jag gick även flera varv på gångvägen som omger dammen. I övrigt koncentrerade jag mig på den östra delen av dammen, där det är klarast sikt och minst trådalger.

Inventeringarna genomfördes följande nätter: 5-6, 16-17 maj och 17-18 maj. Vid samtliga tillfällen hade det regnat på dagen och var fuktigt både på marken och i luften.

Då jag observerade ett par djur som möjligen kunde vara större vattensalamandrar vid alla tillfällen, valde jag att göra ett fältbesök till, vilket utfördes den 19-20 juni. Dessutom gjordes ytterligare två fältbesök i samband med en naturguidning den 23 och 24 juli.

Resultat

Inventering av större vattensalamander

5-6 maj

Mindre vattensalamander: 22 mindre vattensalamandrar återfanns i lampinventering längs dammens strandkant. Inga djur observerades på land.

Större vattensalamander: Troligen återfanns inga större vattensalamandrar. Eventuellt observerades två hannar med lekdräkt ganska långt ut i dammen nere vid stenarna på botten. De kom aldrig upp till ytan och simmade iväg rätt snabbt, varför det inte går att säga med hundraprocentig säkerhet att det verkligen var större vattensalamandrar. Jag lyckades inte håva upp djuren.

Inga övriga groddjur observerades.

Det var ganska mycket gegga/trådalger i strandkanten vilket försvårade möjligheterna att upptäcka djur.

Området i strandområdet runt dammen var slitet, särskilt kullen vid informationsskylten där det var blötast 2009. Ett par gropar var kvar efter de hinkfällor som sattes upp 2009.

16-17 maj

Mindre vattensalamander: 13 mindre vattensalamandrar återfanns i lampinventering längs dammens strandkant. Inga djur observerades på land.

Större vattensalamander: Återigen en tveksam observation av två hannar, som inte gick att håva upp eller studera någon längre stund eftersom de simmade iväg. De hade en tydlig silverstrimma på stjärten och jag tyckte mig se att ryggraden var "bruten", dvs att stjärten är avdelad från resten av kroppen, vilket är typiskt för större vattensalamanderhannar.

Vanlig groda: 1 adult återfanns i dammen.

Det var mer växtlighet än vid första inventeringstillfället, men vattnet var klart.

17-18 maj

Mindre vattensalamander: 15 mindre vattensalamandrar återfanns i lampinventering längs dammens strandkant. Inga djur observerades på land.

Större vattensalamander: Såg återigen de två hannarna i lekdräkt. Jag "hårdbevakade" dem och observerade dem vid sammanlagt åtta tillfällen, men de försvann snabbt ur sikte. De gick inte att håva eftersom de var så långt ut i dammen och bara syntes vid korta ögonblick. När jag såg dem var de nästan hela tiden tillsammans. Silverranden på stjärten syntes tydligt på de båda hannarna och jag uppfattade dem som klart större än de övriga salamandrarna i dammen. Det var inte helt lätt att se hur bruten ryggraden var. De små vita vårtorna som är karaktärsdrag utöver stjärtrimman gick inte att se när de var så långt ut i vattnet.

Inga övriga groddjur observerades.

Det var fortfarande mycket gegga/trådalger i strandkanten och slitet i strandområdet.

Uppföljning av återintroduktion av större vattensalamander i Judarskogen, 2011.

19-20 juni

Inga djur observerades. Nu hade trådalger växt upp rejält, så det var inte lika klar sikt längre.

23 juli

Mindre vattensalamander: 5 juveniler återfanns i lampinventering längs dammens strandkant, samtliga observerades i den östra delen av dammen där det är lättast att upptäcka djuren pga minst växtlighet.

Större vattensalamander: Inga djur observerades.

24 juli

Mindre vattensalamander: 3 juveniler observerades i den östra delen av dammen med bäst sikt.

Större vattensalamander: Inga djur observerades.

Diskussion och åtgärdsförslag

Det kan inte uteslutas att de två hannarna som observerades vid de tre första fältbesöken är större vattensalamander. För att kunna vara riktigt säker måste man få upp dem och titta närmare på dem, vilket alltså inte gick vid dessa besök, eftersom de var så långt ut i dammen och endast visade sig ett par sekunder åt gången.

Om det verkligen var lekmogna hannar av större vattensalamander så finns det olika förklaringar. Vid återintroduktionen kunde 96 av de 100 inplanterade salamandrarna flyttas tillbaka till Olovslundsdammen; medan två honor och två hanar aldrig återfanns. Det innebär att det finns en teoretisk möjlighet att dessa djur hållit sig kvar i Judarområdet och att det alltså var de två hanarna som observerades i år. En annan möjlighet är att det skulle röra sig om ovanligt tidigt könsmogna hanar, som alltså utvecklats redan vid två års ålder. Det kan heller inte uteslutas att det finns andra aktörer som flyttar salamandrar mellan olika lokaler.

Även om det inte var större vattensalamandrar så behöver det inte innebära att det inte finns några djur i området, då de är svåra att upptäcka under sin landfas. Chansen att vid så få fältbesök träffa på de djur som eventuellt förflyttat sig till dammen för födosök måste betraktas som tämligen liten.

Såväl i år som 2010 observerades förekomst av andra groddjur än större vattensalamander. Det tyder på att dammen utgör en gynnsam miljö för groddjur, vilket bekräftas av resultaten från 2009 års återintroduktion då det också gjordes frekventare observationer av groddjursförekomsten i området.

Förekomsten av trådalger påtalades redan i 2010 års uppföljningsrapport. Enligt den skötselplan som Bromma stadsdelsförvaltning tog fram i samband med att dammen anlades 2007 ska växtlighet inte täcka mer än 50 % av vattenytan i augusti. Flytande alger som täcker ytan ska rensas undan med håv medan bottenväxtlighet som täcker mer än 50 % av vattenytan ska tas bort med slätter. Det är viktigt att detta följs upp av Bromma stadsdelsförvaltning så att inte dammen riskerar att växa igen.

Slitaget runt dammen har troligen ingen påverkan på groddjurspopulationerna, men ger ett tråkigt intryck för områdets besökare. På grund av det höga besöksstrycket är det svårt att plantera växter eller gräs utan att spärra av området närmast dammen. Därför kanske man ska överväga att istället plantera lägre buskar, i synnerhet på kullen vid informationsskylten där det var som mest slitet. När det kommer häftiga skyfall

Uppföljning av återintroduktion av större vattensalamander i Judarskogen, 2011.

finns det inget som binder jorden varför det blir ännu mer erosionsskadat och slitet. Hinkgroparna bör fyllas igen med jord och jämnas ut så att de inte blir vattenfyllda vid regn.

Uppföljning

Under 2012 har de större vattensalamandrar som föddes i samband med återintroduktionen 2009 hunnit bli tre år gamla. Det innebär att några av dem borde vara könsmogna och förhoppningsvis vandra ner till Judardammen för att leka. Därför är det lämpligt att det görs en större och mer omfattande uppföljning av återintroduktionen under 2012. Det är också viktigt att åtgärda förslagna skötselåtgärder så att det finns goda förutsättningar att överleva för de större vattensalamandrar som eventuellt vandrar till dammen 2012.